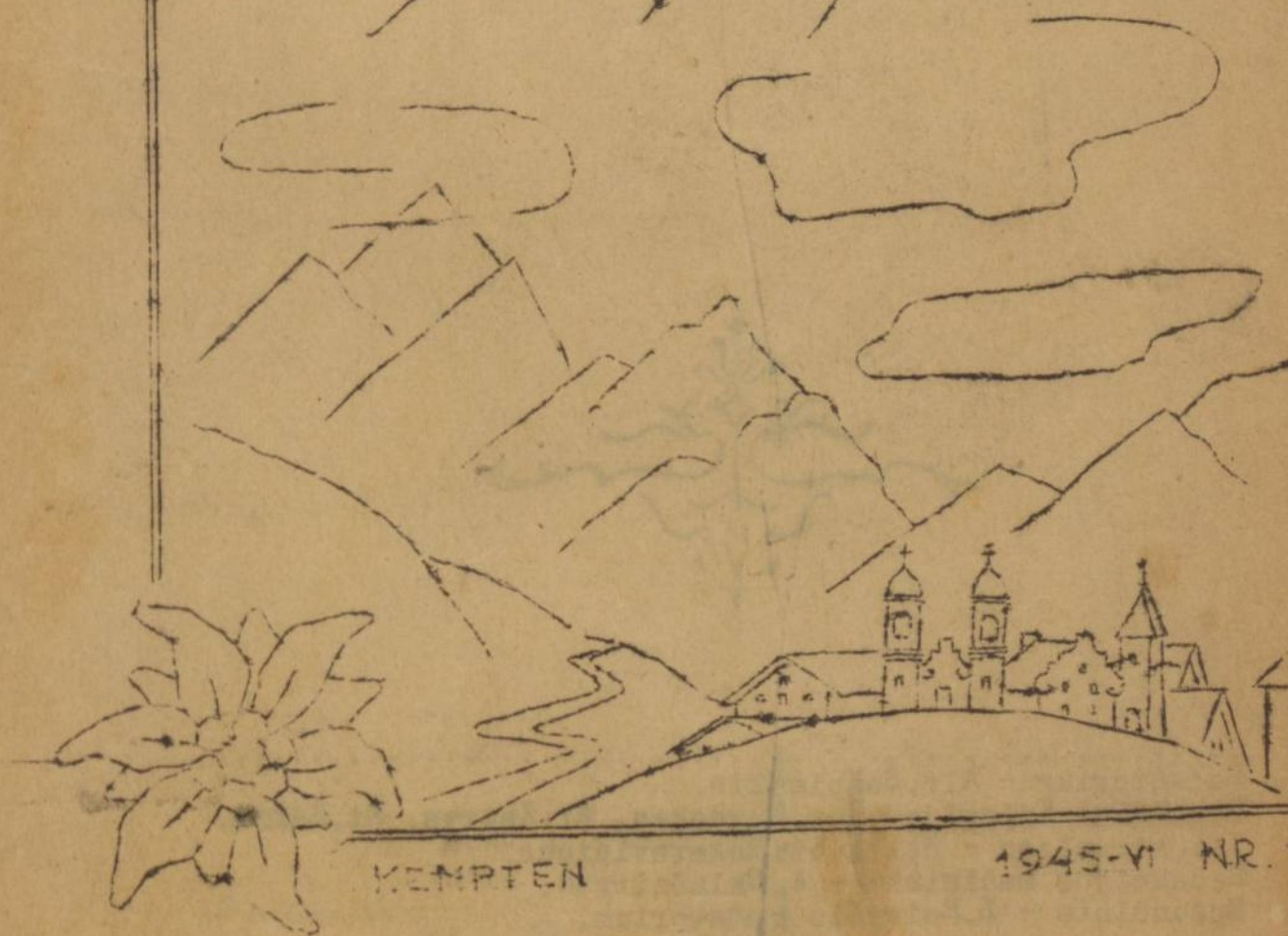

ALGUVOŠ BARAS

NEPERIJODINIS LEIDINYS

KENPTEN

1945-VI NR. 1.

TURINYS

	pusl.
Redakcijos žodis.....	1
Jurgis Baltrušaitis, Motina žemė /eil./.....	2
Bern. Brazdžionis, Lietuvai /eil./.....	3
Faustas Kirša, Marijai /eil./.....	3
Prof. S. Kolupaila, Nežinomas Nemuno tyrinėjimų puslapis	4
Dr. Juozas Kaškelis, Gintaras - Lietuvos auksas.....	5
A. Račžius, Čia taip pat sužydi /eil./.....	7
Alf. Šešplaukis, Lietuviškoji daina Europos literatūroje	8
Z. Kaulienė, Norėčiau /eil./.....	10
A. Tyruolis, Visi pavasariai nutilo /eil./.....	10
A. Račžius, Alguvos praeities br. žai.....	11
P. Vaivinis, Nedaloma širdis /novelė/.....	12
R. M. Rilke, Rimta valanda /eil./, vertė A. Tyruolis.....	15
Č. Čykas, Laikinai.....	16
J. Sargaila, Kas bus toliau?.....	18
St. Kairys, Kempteno lietuvių kultūrinio veikimo ap- žvalga.....	20

Redaktorius - Alf. Šešplaukis.
 Redakcinė Kolegija - Gz. Burdokas, At. Kairys, St. Kairys.
 Ilustracijos - dail. St. Makarevičiaus.
 Redakcijos mašininkė - A. Sklaidaitytė.
 Spausdinta - L. Reivyčio spaustorium.

ALGUVOS BARAS

Nepermaldaujamas karo likimas skaudžiai palietė tautas ir atskirus žmones. Vieni amžiams užmerkė akis kovos lauke ar užfrontėj, kiti nešė ilgą ir sunkią karo buitį ar liko išsklaidyti po platųjį pasaulį. Daugelis, palikę tėvus ir namus, bėgo nuo karo sunkumų ar svetur ieškojo užuovėjos nuo jo baisumų.

Karo ir lemties lėmimu nemaža lietuvių jau nuo pereitos vasaros susispietė Alpių papėdėse – dailiajame Alguvos krašte ar jo sostinėj – Kemptene. Patekęs į naujas buities, gyvenimo ir gamtos sąlygas, ne vienas gyvena taip, kaip likimas ir aplinka lėmė, tikėdamasis greitai tos pereinamosios buities pakitimu. Atsijęs nuo savo kultūros kamieno, kiekvienas tačiau, kur bebūdamas, savo širdįj tebežarstė šventąją namų ir dvasios laisvės pasiilgimo ugnį. Trumpas tebuvo laikas, kad ji būtų galėjusi pradėti blėsti.

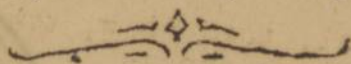
Bet vis dėlto išeivio gyvenime būtinas tos dvasios ugnies žarstymas, kad jos nepradėtų būti pragaištingosios laiko rūdys. Vienasverbiausių to žarstymo priemonių yra, be abejo, lietuviška spausdintasis žodis. O jis toks retas išeivio gyvenime, ir jo pasirodymas gaudyti gaudomas su tikru dvasios troškiniu. Ir tai rodo lietuvių dvasios budrumą ir gajumą.

Bendruomeninis gyvenimas yra visai naujas lapas Alguvos lietuvių išeivių gyvenime. Glaudus jėgų sutelkimas reiškia minčių ir širdžių bendravimo būtinumą. Greit prabilo į susitelkusius tautiečius plunksnos žodis. Bemaž iš pat pirmųjų stovyklų dienų pasirodė sieninis laikraštėlis, kuriame atsispindi visas vidaus gyvenimas ir kuris duoda progos, ypač jauniems, išbandyti savo plunksną. Greit sieninio laikraštėlio tuo pat vardu leidžiame ir spausdintąjį, kuris pasirodys nenustatytais, retesniais laiko tarpais. Jame gal bus daugiau sukaupto dvasios žodžio, kiek atsijusio nuo greitų ir sukuriujančių dienų įvykių ir išpūdžių. Jis turės atstovauti naujam kūrybinės minties berui, kuris veromas čia, Alguvoj, toli nuo tėvišės ribų.

Redakcija bus pasiekusi savo uždavinį, jeigu skaitytojas "ALGUVOS BARAS" ras kiek dvasios paguodos ir suraminimo, kiek dvasios

atspindžių ir pragiedrulių, kiek ryšių ir santykių su toli pasilikusia tėvyne. Kad šis uždavinys būtų ir toliau tęsiemas, kviečiame geriausias savo dvasios jėgas

Tėvynei saukuru ir ramiai žvegioti, sunkiosio aplinkybės ir svetimojo padangės dvasia, kaip erelis virš kalnų, plazdėjo virš visų kintančių ir nykstančių laiko sūkurių.

Jurgis Beltrušaitis

MOTINA ŽEMĖ

Motina žeme, kryžiais nustatyta,
Išlembė amžiai amžiams tavo ryte.
Žiemos pusnykus tvėroi tu, žiemkente,
Kai tavo pilį amžių vargas rentė.

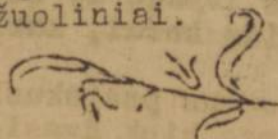
Menu iš tavo ašaroto veido,
Kad daug syk tavo saulė rusiloido.
Žinau, kai tu, išvargus dienos, rymai,
Kaip klaikūs, močia, tavo atminimai.

Dangė, ką tavo rankos kaupė, laistė.
Plėšikų laužo kruvina pašvaistė,
Pikti totoriai tavo klėtis griovė
Ir veržės gudas į tavo šventovę.

Ir daug kas, daug kas, ką tu sėjai, kėlė.
Ir vertė gerbti svetimą krivulę,
Ir metė tavo drebulės ir uosiai,
Kaip tu vergijos pantį rūščiai juosei.

Bot tavo aušros aušo pameželo,
Ir ta neapžėlė,
Nes tvirtos viltys guodė širdį drąsia,
Pergalės dienos auklėdamos dvasią.

Todėl, priverkus žemės es rinę,
Atpildo saulės drąsiai lauk, Tėvyne.
Nevysta tavo rūtos ir jurginai,
Ir tverūs tavo kryžiai ažuoliniai.

Bern. Brazdžionis

LIETUVAI

Lietuva, Lietuva, tu kaip saulė gyva
Ir už rudonio debesio juoda,
Tu bonamių sūnų už kalvų ir kalmų
Ir daina, ir viltis, ir pagūda.

Tavo lygūs laukai, tavo pievų takai,
Tavo vasaros aukštas dangus
Šauks mane ir vilios atgalios - atgalios,
Širdį skals tartum varpes žvengus.

Be tavų spindulių, tavo žemės kelių
Man pailsos mėnėjų kojos,
Ir akis staigaus laisvėj tavo dangaus,
Ir širdis plaks tik tavo šilojuos.

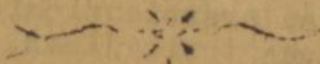
Faustas Kirša

MARIJAI

Marija, motina malonės,
Valdove žemės ir dangaus,
Po tavo kojų puola žmonės,-
Namų netakusius priglausk!
Ant žemės nekaltųjų kraujas
Išmargino žiedų spalvas,
Tik per tavo pasaulis naujas
Vaikus ir motinas supras.

Marija, karžygiai parkrito
Tėvų šventoves gindami;
Vainikai ašerom nušvito,-
Pažvelgsi, tikimo tavim.
Mes nieko, nieko taip neprašom,
Nedrištame prašyti tik sau,-
I laimės indą pilk nors lašą
Išminčių teismo iš dangaus.

Per sūnų kenčiantį kaip žmogų
Davi šviesos visom šeim,
Paleiminai kiekviena stoga,-
Tėvynę priaglobon priimk!
Gaisrai ant žemės nesiliauja
Su šmėklom bado ir mirties,
Šudrausk žmonių plėšriųjų gaujas,
Sėtoną dūkstantį nupliok.

NEMUNO TYRINĖJIMŲ ISTORIJOŠ PUSLAPIS

Prof. S. Kolupaila.

Karas, pagal dabartinį žmonijos kultūros lygmenį, tonke, daja, laikyti normelinu gyvenimo reiškiniu, o taikos metus – išimtimi, ar jėgų kitam karui kaupimo laikotarpiu. Kartais ir karo metu, nebūtinai karo reikalams, paderomas naudingas ir taikingiems tikslams darbas; tik, dažniausiai, ir jis, nulemtos "karo paslapties" supančiotas, lieka bergždžias ir patenka tik į istoriją. Taip atsitiko su Nemuno tyrinėjimais, atliktais 1917–1918 metais, Didžiojo karo metu. Antusias karas ir antroji vokiečių okupacija atskleidė tų sensacinių darbų paslaptį – bet tik trumpam Lietuvos hidrologų džiaugsmui. Taip kartais, po nuobodžios, lietingos dienos, pro siera švininių debesų plyšį vienai akimirklai pasirodo Saulė visame savo šaistume...

1922 metais, uoliai pradėjus tirti Lietuvos upes ir atsidėjus rinkti visų senesnių tyrinėjimų duomenis, teko iš penumonių gyventojų lūpų išgirsti apie plačius Nemuno tyrinėjimus, kuriuos vokiečių kariai vykdė karo ir okupacijos metu. Mums rodė vandens matuoklių likučius, niveliacijos ženklus – reperius, pasakojo apie laivą su svirtimi, kuris "minas meškeriojo", ir apie kitus, žmonėms mažai suprantamus, matavimus. Jokių užrašų, brėžinių, planų vokiečiai mums nepeliko ir vėliau nesuteikė. Į visus prašymus tebuvo atsakoma: žieko neįnoma, negirdėjome, natūrinė. Vien tepavyko per pažintį gauti Kauno vandens matavimo stoties observacijų santrauką. Nusiprašęs sujaudino viena smulkmena: vokiečių įstaiga observavo Nemuną per zontus Kaune ligi 1919 metų rugsėjo mėn. 15 d., nepaisant to, kad okupacinė kariuomenė suiro ir pasitraukė iš Lietuvos 1918 metų lapkričio mėn. pabaigoje, o nuo 1919 metų pavasario pradėjo veikti Nepriklausomos Lietuvos įstaigos; lietuviškoji stotis Kaune veikė nuo balandžio mėn. 1 d. Štai irgi "karo paslaptis"; tik atbula!

1932 metais vienas vokiečių inžinierius /A. Züllich/, radęs vokiečių techniškoje spaudoje atsiliepimus apie hidrometrinius darbus, siūlė mums jo paties 1918 metais atliktų debito matavimų nuorašus; matyti, jis tikėjosi atlyginimo, o mums atrodė nepadoru siūlyti šinius už vyriausybės įstaigų "slaptę", kad ir nekarinę, medžiagą. Netrukus tas "patriotas" esą užsigavęs dėl Lietuvos vyriausybės korektingo Vokietijos atžvilgiu elgesio /ministerio-pirmininko V. Šalinimo/, šiurkščiai nutraukė susirašinėjimą; tepavyko gauti, kaip pasiūlymo pavyzdį, 12 matavimų santrauką.

Įvairių tarptautinių hidrologinių konferencijų proga, taip pat bendrose Nemuno žemupio komisijose, daug kartų buvo primygtinai mąginta legaliai gauti tą medžiagą, kurios buvimą patvirtino "privatus" siūlymas. Centrinio Prūsijos hidrologinio instituto archyvuose nepavyko rasti jokių pėdsakų.

1943 metais vokiečiai buvo susirūpinę panaudoti Nemuno energiją. Netikėtai techninės priežiūros įstaigoje /Technisches Hauptamt/ Kaune atsirado dalis per 20 metų išskotos ir nesurastos medžiagos. Jos pėdsakais 1944 metais teko pasiekti net Karaliaučių, kur vandens kelių direkcijoje, kaip pasirodė, buvo slapiamos nuo mūsų visos tyrinėjimų bylos. Labar, pagaliau, jos buvo mums patikėtos... Išstudijavę medžiagą ir nusikopijavę reikalingus duomenis, visa gražinome į Karaliaučių; vėliau sužinojome, kad visos bylos sudėgė per bombų davimą rugpiūčio mėn. Mūsų nuorašai pasiliko Kaune. Išliko tik peruošta spaudai trumpa santrauka su svarbiausiomis išvacomis. Štai – keli žodžiai apie tuos paslaptinius tyrinėjimus.

1917 metais buvo užsimota sutvarkyti vandens kelias – iš Dniepro per Očerą ir Nemuną į Baltijos jūrą. Tam tikslui rimtai pradėti ka-

muno ir Jūros, vėliau ir Meries, tyrinėjimai. Įtaisyta 60 vandens matavimo stočių, atlikta išilginė niveliacija, išmatuota daug /306/ skersinių profilių, suraštos detalios išilginis profilis, atkairos vietose atlikta vagos nuotrenka, dar kartą Nemuno vaga fotografuota iš lėktuvo; 16 profilių išmatuota 94 vandens debitai, ir dar 19 debitų intakuose. Da kartą Nemuno vaga išmatuota vad. Stochario autometu, nuleista iš laivo šono svirtimi, kuri nenukreiki mai brėžia dugno profilį pagal fərvatori.

Visi tyrinėjimų darbai buvo gana sunkėto tikslumo, medžiaga tvėringai surinkta. Karui pasibaigus, tyrinėjimai nutėko, bet skaičiuojama buvo dar apie 3 metus, ligi 1920 metų; kai kurie skaiėivimai ir brėžiniai liko nėbaigti.

Palyginus su senaisiais rusų tyrinėjimais, 1917-1918 m. darbai buvo tikslėsniai ir vienosėsniai. Debito matavimų, pvz., rusai iš viso buvo padėrę 37 per oile metų, kai vokieėčiai suskubo atlikti 113. Debar pavyko nustatyti ryšį tarp senėsnėjų ir naujesnių tyrinėjimų, žymėis dėlimi užpildyti Didžiojo karo paliktą 1915-1919 metų observacijų spragą, išsiėskinti oile pėinių klausimų, trumpai tarient - užpildyti vieną tuėčią Nemuno prėcities puslapį.

O kaip pasiekė vokieėčių lėstaigos, lykėėčiai slėpdamos nuo mūsų jiėms mažai reikalingas brėles! Per 20 metų išėvyko beveik visi /mums neėžinomi/ niveliacijų taėskai, todėl iš tų darbų niekas neturėjo ir nebėturėė naudos. Visą Nemuną savo priemonėmi iėtyrėm geriau, kaip jis ankėėčiau buvo tirtas. Ir vis tik seną medžiagą įvertinimo, kaip vėimėta ir iėdomiā bent istorinių atėžvilgiu. Naujai lėidėiant mano "Kėartėna" toks atitinkamas vietas atitaisyti ir pėapildyti. Lėiningai iėlikusi medžiaga bus išspėusėdinta pirmai progai pasitaikius.

GINTARAS - LIETUVOS AUKSAS

Dr. Juozas Kaėskelis

Gintaras yra ne tik vienintelė Lietuvos žemės gelmių ypatinga gėarybė, bet taip pat retėarybė visam pasauliui. Gintaras yra specifinė Lietuvos tautinė prėkė. Jis gėarsina Lietuvos vardą, jis kelia jos garbė. Tiesiog nuostabū, kaip pati gamta yra apėdėvanojusi lietuvių tautą.

Lietuvos aukas - gintaras mes turime vertinti ne vien tik kaip ekonominį kraėto veiksnį, ne vien tik kaip retą žemės turtą, bet taip pat kaip gamtos duotą lietuvių tautai dvasios ir jėgos didybės simbolį. Iki šiol, ne iėirint to, kad gintaras yra pasaulinės ir tinės reikėsmės žemės turtas, kad lietuvių nuo senų laikų jis yra brėnginamas, palyginti, per mažai rūpinomės jį Lietuvoje tinkamai įvertinti ir išneudoti. Kadangi Lietuvos gintaras yra daugiau vietinio pobūdžio, jis ir nėre pasaulio mokėslininkų epibūdintas ir tirtas. Apie Lietuvos gintarą iki šiol yra tik pora veikalų pasirodė: prof. P. Matulionio "Gintaras" /Kaunas, 1922m./ ir šio straipsnio autoriaus "Lietuvos Gintaras" /Kaunas, 1933m./. Tiesė, yra dar rėėšes kolėta didėėnių straipsnių prof. Dovydaitis žurnale "Kosmos" /1930-1931 m./.

Iki šiol konkreėčiai nenustatyta, kuriose Lietuvos teritorijos vietose, ar sausumoje ar vandenyse, tūrėai yra gintaro. Be pajūry randamo jūros išmesto gintaro, jo aptinkame dar šalies vidury ties Varniais /Platėlių ežere/, kai kuriose Klaipėdos ir Palangos apylinkių vietose. Tvėrtinama, kad gintaro esėma Priekulės pievų pa-

dengtame slėnyje, kur XIX šimt. vidury buvo įrengtos gintaro kasyklos. Esama įrodymų, kurie neleidžia abejoti, kad "mėlynosios žemės" /kurios sluoksny ir randasi gintaro gabalai/ yra kuršių mārėse. Ten XIX šimt. pabaigoj kasmet būdavo iškasama apie 80-100.000 kg gintaro. Paskutiniaisiais metais /pav., 1933-35m./ klepėdikiškė bendrovė "Gintaras" taip pat nemaža ten iškasė gintaro. 1928 ir 1929 metais nespacialiai įrengtais žemkasiais buvo perkasta Kuršių mārėse ties Juodkrante apie 40.000 kub. žemės. Toj žemėj rasta apie 2.000 kg gintaro. Vadinas, iš 20 kubinių metro žemės gauta 1 kg gintaro. Normaliu būdu iš 1 kub. metro žemės gaunama 1 kg gintaro. Be šio būdo gintaras dar gaunamas kasant jį iš viršutinių ir požeminių žemės klodų, surenkant jį nuo jūros kranto. Pastaruoju būdu Didžiosios Lietuvos pajūry kasmet būdavo surenkama maždaug 3-5 centneriai gintaro. Klaipėdos krašte - 5-30 centnerių.

Kas yra pats gintaras ir kokios jo savybės? Gintaras yra ne metalas, ne akmuo, ne druska ir ne suakmenėjusi anglis, bet tam tikro spygliuoto medžio saka. Gintaras tirpsta prie 287 laipsnių Celsijaus. Taip pat jis tirpsta karštame etere, aliejuose, kaip kad iš dalies ir kiti eglių, pušų, slyvų ar maumedžių saka. Kaip visi saka, taip ir gintaras sunkiai praleidžia elektros srovę ir šilumą. Gintaras daug skaisčiai liepsma su tirštais dūmais ir duoda malonų kvapą. Gintaras yra kartais lengvesnis už jūros vandenį. Todėl bangos lengvai jį išplauna. Gintaras yra trapus, palyginti, gerai poliruojamas ir, pašildytas linksta.

Gintaro esama įvairių spalvų: pradedant siškiai permatoma ir baigiant nepermatoma; pradedant skaisčiai geltona, baigiant rusva, violetinė ir juoda spalva. Rečiau sutinkamas vandens, pieninės ir kraudos baltumo spalvos gintaras.

Kaip minėjau, gintaras yra kilęs iš spygliuotųjų medžių, kurių būta labai sakingų. Gintarmedis augo Baltijos plotuose prieš kelis milijonus metų. Pasirodo, kad tokie augalai, kurie tuomet augo šiaurėje, dabar auga šiaurės Afrikoje ir kitur, kur vidutinė metinė šilumos temperatūra siekia maždaug 20° C. Iš įvairių į gintarą paklivusių augalų dalių, vabzdžių galima atskleisti paslaptis apie senovės florą ir fauną.

Prieš gintaro žaliavą panaudojant, jis yra nušveičiamas, nes paprastai esti aptrauktas storesne ar plonesne rusvai raudona žieve. Jūroj randamas gintaras dėl savotiško konservavimosi vandeny arba dėl brūžavimosi tokios žiuvės visai neturi.

Gintaro gabalų didumas įvairus. Lietuvoje 1926 m. rastas 1420 g gintaro gabalas. Tas gabalas buvo padovanotas Prezidentūrai. Prūsijoje rastas didžiausias gintaro gabalas svėrė 13,5 svarų. Smulkūs gintaro gabalėliai tiesioginiam apdirbimui nevertojami, o sunaudojami tik sutirpinti - lakui gaminti ir suspaustam gintarui dirbdinti.

Be savo reikšmės mokslui, pav., žemės rekonstrukcijai pažinti /geologijai/, zoologijai, vabzdžių mokslui, florai, kalbotyrai, gintaras nuo senų laikų įvairiuose kraštuose vartojamas įvairiems tikslams, pav., gydymui, smilkymui, meno verslui /papuošalams/, maldos įrankiams gaminti, technikai. Technikos reikalems ir papuošalams gaminti išimtinei Prūsijoje vartojamas suspaustas gintaras. Jam tikslui daugiausia išvėjama smulkioji Lietuvos gintaro žaliava. Visos smulkūs gintaras Prūsų gintaro fabrikuose iššildomas iki 200-250° C ir suspaudžiamas į tvirtą masę. Suspaustam gintarui pasilieka visos natūralios gintaro ypatybės ir jis gali būti nudažytas įvairiomis spalvomis. Suspausto gintaro dirbinius, nors jie savo kokybe žymiai pigesni, sunku atskirti nuo tikrojo gintaro dirbinių, nes jis, kaip ir tikrasis, patrintas elektrizuojasi /pav., pritraukia popierio gabalėlius, duoda malonų kvapą ir kiek labiau blizga. Tik suspaustas

gintaras nėra toks skaidrus, švarus ir gerai pormatomas, kaip tikrasis. Tad, perkant gintarą ypač reikia kreipti dėmesio į kokybę, nes kartais suspaustas gintaras parduodamas kaip tikrasis ir eukšta.

Gintaro miltelius vartojo smilkymui, nes jis leidžia aromatini kvapą. Todėl vokiečiai patį gintarą ir pavadino "degamuoju akmenu" /"Barnstein" iš "Brennstein"/. Gintaras dažnai vertojamas gydytis nuo įvairių ligų. Lietuviai mano, kad gintaras apsaugo vaikus nuo dantų ir akių skaudėjimo. Vaikų auklės nešiojo sunkius baltus karolius tikėdamos, kad jis atitolina ar sulaiko visas, ypač limpas, ligas.

Kadangi gintaras buvo naudojamas apsiginti nuo ligų, tad jis lietuvių ir buvo pavadintas "gintis" - gintaras. Graikai, persivožę iš Lietuvos tą daiktą, kuris gina žmogų nuo ligų, nuo viso pikto, kuris vertojamas kaip amuletas, pavadino jį "elektron". Skiemuo "elek" taip pat reiškia "ginti, apsiginti". Šis faktas joigu jis būtų kalbininkų patvirtintas, kultūros istorijai būtų labai reikšmingas.

Gintaras visur buvo ir tebėra labai vertinamas, kaip ir visi kiti brangieji akmenys. Gintaro dirbiniai visur mėgstami ir visur randami: paprastojo pirkloje ir keralių rūmuose ar muziejuose. Lietuviams gintaras brangus ir kaip tautinis mineralas. Senovės lietuviai tikėjo gintaro dieviška galia, jo slėpta galybė, kaip deivės Jūratės rūmų dovana. Gintaro dėka lietuvių kraštą pažinojo senovės kultūringosios tautos.

Ekonominė gintaro reikšmė Lietuvai yra ta, kad jo dėka gali vystis Lietuvos gintaro kasimo ir apdirbimo pramonė ir vidaus bei sienio prekyba. 1932 metais Lietuvoje buvo 9 įmonės gintarui apdirbti: 6 Palangoj, 2 Klaipėdoj, 1 Krotingo. Prieš karą palangiškėse įmonėse dirbo apie 300 darbininkų. Lietuvoj pagaminamieji vidiniai rinkai, tiek eksportui apie 70-100 įvairių rūšių gintarinių produktų. Daugiausia gatavų gintaro dirbinių iš Lietuvos išvežama į Prancūziją, Vokietiją, Angliją, Švediją, Belgiją, Čekoslovakiją ir k. Lietuvos gintaras pasiukia JAV, Pietų Ameriką, Arabiją, Rytų Indiją, Pietų Afrikos kraštus ir kitas ne Europos valstybes.

4. Redžius

 ČIA TAIP PAT SUŽYDI

Čia taip pat sužydi mėlynos vosilkos,
Čia taip pat ir girios ir laukai žali,
Čia tu prie upokėnio akmenėlio pilko
Savo gimtą sodžių prisiminti gali.

Čia kalnų viršūnės, tartum vilko dantys,
Labosų veinikuos skūdi tolumoj,
Negali tu vienas tarp kalnų gyventi:
Litumai nors pėsčias vis namo, namo...

Ir nuklysta mintys nenorom į šisurę,
Ten tavoji pirkia, ten tylu, ramu.
Lik per žemę visą, per pasaulį kšaurai,
Norasi tėvynės, norasi namų.

LIETUVIŠKOJI DAINA EUROPOS LITERATŪROJ

Alf. Šašplaukis

Tautos dainale, tu gaivinsi
 Per ilgus amžius mūsų sielą.

Maironis

Lietuvių, viena dainingiausių pasaulio tautų, jau seniai atkroipė pasaulio akį į savo tautinę kūrybą. Lietuviškoji daina buvo viena tų liaudies kūrybos rūšių, kurios sudarė tikrą tautos meno lobyną. Rūpintojėliais, kryžių ornamentika, įvairiaspalviais tautiniais audiniais, muzika ir šokiais reiškėsi lietuvių tautos gėnijas.

Lietuviškoji daina rodo lietuvių tautą turint tikrą gilios poetinės kūrybos dovaną. Visos poetinės kūrybos priemonės, kurios gali būti geriausiu pavyzdžiu rašytinei poezijai, randamos lietuviškoj dainoj ir yra autentiškos, savos, ne iš kitur peimtos. Šis originalumas yra viena tų sverbių savybų, kurios skatina kūrybą susidomėti, net ja sekti. Stai dėl ko kai kurie literatūros kritikai rado lietuviškoj dainoj tų pačių originalumo žymių, kurių randama ir graikų poetės Sapfo lyrikoj. Tikros, gilios kūrybos dovaną prisivertė čia per vienos, čia per kitos tautos gėnijų, čia vienama, čia kitame amžiuje, čia per Homarą ir Eschilą, čia per Dantę ir Šekspyrą, čia per Puškiną ir Goetę.

Daina skirta dainuoti, ne skaityti. Tie, kurie pirmieji pradėjo ją užrašyti, susidomėjo ne tiek dėl jos turinio ar formos, kiek dėl melodijos. Užrašyta daina yra panaši į nuskintą gėlę: ji vyvsta. Bet jeigu ir užrašyta daina padarė gilaus įspūdžio visai eilei Vakarų europos literatūros kritikų ir kūrėjų, tikrai reikia pripažinti jos kūrybinę vertę.

Jau XVII šimtm. lietuviškoji daina įrašyta į raštą. Savo kelionės aprašymuose per Prūsiją, Mazoviją, Žemaitiją, Kuršą Brandes mini lietuviškas dainas ir daininę ją lietuvių tautą. Tuo būdu lietuvių dainos jau žinomos maždaug šimtas metų prieš Herderio liaudies dainų rinkinio "Tautų balsai dainose" pasirodymą.

Bet ir dar anksčiau lietuvių dainos yra buvusios vienur kitur atžymėtos. A. Domeikaitė savo disertacijoje "Lietuvių dainos vokiečių literatūroj" /1928 m./ mini faktą, kad Dresdene buvęs restas kaspinas su lietuviška dainele "Pas močiutę augau" ir su įrašu "anno 1512". Kas šiandien besuvaikys, kiek dainelių į savo audinius buvo įaudusios uoliosios lietuvaitys!

Kritikos ir literatūros pasaulis Vakaruose lietuvių daina vėl susidomėjo nuo ved. audros ir varžto laikotarpio ir nuo romantiško sąjūdžio pasireiškimo. Šios literatūrinės srovės reikalavo racionalizmo suvaržyto jausmo atpalaidavimo, reikalavo tikros, išgyventos ir nuoširdžios kūrybos,ėjo į tautą, į liaudį, į jos praeitį. Šiems reikalavimams lietuviškoji daina visiškai atitiko. Joje buvo ir tikro, nuoširdaus jausmo ir joje atsispindėjo, gali sekti, visas tautos gyvenimas.

Kai Valterkiemio /Rytprūsijoje/ kunigas Pilypas Rahig į savo raštą "Lietuvių kalbos svarstymai" /1745 m./ įdėjo dvi lietuviškas daineles kalbos grožiui pavaizduoti, jos sužadino žymaus vok. kritiko Lessingo dėmesį. Viename savo literatūros laišku jis apie lietuvių dainas rašo: "Koks neivus samojis! Kiek žavaus paprastumo!"

Isigilinimas į tautos gėnijų paskatino kitą literatūros kritiką, Herderį, rinkti liaudies dainas iš visų pasaulio kraštų. Visos tautos savo kūryba sudaro tartum bendrą chorą. Visos turi savo balsą,

kiekviena dainuoja kitaip, nė viena nėra atmesta ar paniekinta. Kiekviena kuria individualiai tik dėl to, kad turi laisvę kurti ir dainuoti.

Gyvenęs kurį laiką Rygoj, Herderis gerai suprato lietuviškų dainų reikšmę. Į savo dainų rinkinį, pavadintą "Tautų balsai dainose", išėjusį 1778 m., jis įdėjo 8 lietuvių liaudies dainas. Herderis jas vertino kaip meno kūrinis, o ne kaip kalbos grožio pavaizdavimo priemonę. Jis taip pat supažindino ir Goethę su lietuviškąja daina. Į savo operetės "Žvejė" tekstą Goethe įdėjo ir ištisą lietuvių liaudies dainą "Aš atsisakiau savo mečiutei". Kai 1825m. Liudas Rėza išleido pilną lietuvių liaudies dainų rinkinį, Goethe, su juo susipažinęs, pareiškė: "Stai išsipildė vienas meno troškimų. Yra tik viena poezija, tikra, nameluota; visa kita tėra atspindys ir priartėjimas. Poetinis talentas yra duotas tiek pat ūkininkui, kiek ir riteriui".

Herderio dainų rinkinys turėjo kūrybinį pasaulį žadinančios reikšmės. Susidomėjimas liaudies daina XIX š. pradžioj, vadinas, romantizmo metu, ėmė sparčiai augti. Ėmė rodytis vis nauji ir pilnesni dainų rinkiniai.

Vilniaus universiteto lietuviai studentai, pagauti romantinio sąjūdžio ar savo profesorių paskatinti, pradeda rinkti lietuvių tautosaką, ypač dainas. Šimanas Stanevičius 1829 m. išleidžia Vilniuj lietuviškų dainų rinkinį ir pats kuria pasakėčias, įvaizdinančias sunkią Lietuvos būklę carizmo metu. Garsusis poetas Adomas Mickovičius, rašęs išimtinei lenkiškai apie Lietuvos grožį, imasi rinkti lietuviškas dainas ir jas net savo paties ranka užrašinėja.

Herderius Sopenas /Chopin/ susidomi lietuvių dainomis ir t. t. Jis yra žinoma, kad populiarioji dain...

ir t
dain

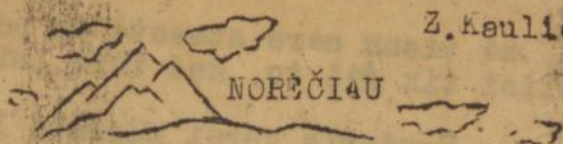
kurį
taip

mis
pon
joj
vių

na.
gėd
gvy
Vic
rin
jeu
dži
mis
mas

yre
tar
kūn
met
at
dei

Z. Kaulienė

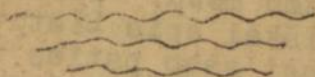

Norėčiau aš įkopti į kalną,
 Į kalną už debesų
 Ir pamatyti nors juodą dirvą,
 Nors dilgę Lietuvos laukų.

Pasiklausyt, ką liepos šnoka
 Ir obelis sėna kieme.
 Matyt, kaip saulė rytmyje tok
 Ir rausta mūsų namų langą.

Ten sesė's mylimam daržely
 Bijūnai skloidžias raudonai,
 O mano kemberio palangėj
 Gal saldžiai kvėpia jazminai.

Norėčiau aš dar kart pajusti
 Kvėpėjimą gimtų miškų
 Ir pamatyti nors juodą dirvą,
 Nors dilgę Lietuvos laukų!

ALGUVOS PRAEITIS BRUOŽAI

4. Radžius

Karo audros blaškomi, pakliuvome toli į pietų vakarus nuo savo tėvynės, į kalnuotąją Alguvą, arčiau tų žilos senovės ir viduramžių kultūros centrų, iš kurių įvairiais keliais sklido į pasaulį mokslas, menas, religija ir kuriuose koncentravosi visos tų laikų politinės gyvenimas. Todėl Alguvos praeitis garsi ir didinga ir siekia tolimus amžius.

Alguva - tai galingosios Romos imperijos dalis. Nors netys pirmieji krašto šeimininkai buvo Keltai, bet vėliau, apie 15 m. pr. Kr., juos užvėlė romėnai ir Kompteno mieste /tada vadinamam Cambodunum/ iškūrė savo karinę bazę. Romėnų laikais Komptenas buvo žymus kelių mazgas ir prekybos centras. Į čia suėjo svarbiausi kariniai ir prekybiniai keliai iš Augsburga, Salzburgo ir per Buchenborgą, Schwerz-erdą iš Brogenco /Brigantium/. Per Pfrontenus ejo susisiekimas su Italija. Vėliau kraštą ėmė užpildinėti germanai, kurie, gausius Romos imperijai, visą kraštą kolonizavo. Iš tų laikų atsirado ir Alguvos vardas, kai naujai kolonizuojamose smulkiuose valdymo administratyvinius vienetus. Prie Alpių kalnų esančią sritį germanai pavadino "Alpgau", kuris ilgainiui išvystė į "Algäu".

Būdamas toks žymus karinis ir prekybinis centras, Komptenas ir visos kraštas anksti susidūrė su krikščionybė. Vienas iš pirmųjų apylinkės miestų, kuriame atsirado krikščionybė, yra Augsburgas. Yra žinoma, kad imperatoriaus Diokletiano laikais viena krikščionė, vardu Afra, žuvo Augsburgė kenkėties mirtim. Istorinį pagrindą turi ir tesa padėvimas, pagal kurį 316 m. po Kr., valdant imperatoriui Konstantinui, stabmeldiške Kompteno šventykla, stovėjusi Burghaldėje, buvusi pavesta krikščionių bažnyčiai.

Tačiau tai buvo tik pirmosios krikščionybės plitimo pastangos. Vietiniai gyventojai atsisakė laikėsi savo senosios religijos, o naujoji išsigalėjo tik tada, kai St. Gallen vienuolyno abatas Otmaras atsiuntė savo vienuolius Magnų ir Teodorą krikščionybę skelbti. 725 m. atvyko juodu į Komptoną ir iš čia pradėjo savo darbą. Sv. Magnus ir dabar labai populiarius vietinių žmonių tarpe. Jo vardas dabar skamba St. Mang.

Pirmųjų apaštalu gerokai pirmyn pavertę darbą tęsė toliau kiti St. Gallen vienuoliai. 752 m. Magnus ir Teodoro notiesioginis įpėdinis Andogeras iškūrė Kompteno benediktinų vienuolyną. Patys Andogeras buvo pirmasis abatas, o karalienė Hildegarda, Karolio Didžiojo žmona, Svabijos hercogo dukterė, didžiai vienuolyną apdovanojo. Vienuolynas turėjo daug reikšmės Kompteno klestėjimui. Jo abatai įgijo kunigaikščių titulus ir valdžią. Valdė ne tik patį vienuolyną, bet ir visą Komptoną su jo apylinka.

Vienas iš žymiausių kunigaikštiskųjų abatu buvo Rupertas von Bodman. Per 50 savo valdymo metų (1168-1228) bū kitų nuopelnų jis labai praturtino Komptoną įvairiomis statybomis. Jo statytas mums taip pažįstamas Kornhaus, taip pat bažnyčios, kurioje mes šv. Lauryno bažnyčią. džiames, ir daug kitų pastatų, ypač apie šv. Lauryno bažnyčią.

Kunigaikštiskųjų abatu dvaro pareigūnai buvo didikai ir turėjo nuosavas pilies. Laikui bėgant jos virto griuvėsiais. Jų pilna beveik visoj Alguvoj. Vienos dar svaikos tebestovi, kitų vos pėdsakai liko.

Savo istorinių vietovių ir legendų gausumu Alguva primena Lietuvą. Juk ir ten tiek daug piliakalnių, alkaviočių ir legendarinių vietų, kurios mums primena gerbingus mūsų protėvių laikus. Mūsų krašto praeitis irgi didinga ir brangintina, ypač dabar, kai esame toli nuo tėvynės.

Nare tur būt smaganta mintis ir smaganto sedšis, kaip atostogos. Ak, tos atostogos! Mintys deroši šviesien ir žirdie įleke linkmen, kai pagalvoji apie jas. Ir prisimeni Baltijos jūrą su smarki žėrinčia saule, su tolimos jūros, su pakrantėj kvėpiandiom pušelėm. Prisimeni ramią tėviškę, pakondusią želumos gausume, bitelių dūgime, su neribotu laisvės jausmu tame palaimingame gamtos prieglobstyj.

Pasibaigė mokslo metai, ir Ijolė gali lengviau atšikvėpti. Šiandie net jos šiaip jau meniškai papuoštas kambarėlis nušvito kita šviesa ir kitom varsom: iš visur švilgėdija laisvės ir laimės akutės. Daug yra malonių, nepamainomų valandėlių su tais papūrgalviais, bet taip pat nemaža vargo ir rūpesčio. Ijolė tikrai nuogirdžiai ir nemeluotai myli vaikus, ir nei vedėjas nei inspektorius jai šiuo atžvilgiu nieko negali prikišti.

- Panele mokytoja! Panele Ijolei - girdi ji štai dabar, kaip jie gamtos ekekursijoje, vienas pro kita verždamies, neša jai dovanoti gražiausią gėlelę, gražiausią žiedėlį.

- Mes dėkojam tamstai, panele mokytoja, už tamtos vargo ir triūšą per šiuos mokslo metus ir prašome priimti kaip mūsų dėkingumo ir meilės ženklą šią dovanėlę, - ir Ijolė Budrūnaitė dar kartą prisimena šiuos šiandie per užbaigtuves vienos mergaitės pasakytus žodžius ir dar kartą pažvelgia į kuklią dovanėlę ant stalelio - vaidilutę, aukojančią amžiną ugnį. Taip, vaikai supranta ją: jie žino, kad ji vaidilutė, besiaukojanti kitų likimui ir bekūrenanti šventą ugnį.

Turėdama meninių gabumų, Ijolė buvo svajojusi kitą likimą nei mokytojos. Jai ir dabar nuolat vaidenasi Meno mokykla su pritaikomosios dailės skyriumi. Vardan meilės ir pasiaukojimo ji turėjo užslopinti šiuos savo troškimus ir eiti pareigos, kartais ir kietos; keliu. Bet toji pareiga jau buvo pradėjusi graužti šį gražiausią žiedą.

Ijolė žvilgtėri į veidrodį ir net atidžiai pradeda tirti savo veido bruožus. Šviesiame ir skaisčiame teinte reiškias pernelyg ryškios raudonumo žymės, kiek įtartinos. Jos, tiesa, gražina veidą ir taikia jam šviežių rožių lapelių atspalvio, bet jos, sako, pavojingos. Jau nuo pareitų metų vasaros, nuo to pavojaus gyvybei, nuo to beribio, nesulaikomo juoko antpuolio, kurs ją po to apėmė, ji pasijuto kitaip. Ijolei vis dažniau pasitaiko, kad kartais kažkas veržia krūtinę, kartais sunkokas kosulio antpuolis užninka. Gydytojas itaria bronchito pradžia.

- Bet bronchitas, sako, esas dažniausiai nelaimingos meilės ženklas, - pagalvoja ji, svarstydama kažkur girdėtą mintį. - Ar aš nelaimingai išimylėjusi?

Taip, ji nėra nelaimingai išimylėjusi. Jai dar tik dvidešimt vieneri metai, ir jos širdies plazdėjimas lig šiol buvo laimingiausias pasaulio harmonijs.

- Gal man taip kartais dėl jo, - pagalvoja ji, ir toji mintis nusmelkia ją šurpu: meilė nežino skaldymos, nes jos svarbiausias obalsis - kas mano, tai ir tavo.

Šiandie pirmoji atostogų diena, ir Ijolė, prisiminus savo būklę, pasiduooda smagiai atostogų pagundai. O, kad jie būtų sveikes ir ji galėtų su juo klaidžioti po žieduotus ir dobilėliais ir medum kvėpiančius laukus! Ar kopti į Birutės kalną, žvelgti į jūrą, nusuksiu

ta besileidžiančios saulės spindulių, ir vizijoje matyti vaidilutes, bėkūrenenčias šventą ir amžiną ugnį. Bet dabar... Štai ir vėl! Ir sunkios mintys ją apninka.

2.

Ijolė praveria gretimo kambario duris ir tylutėliai įeina vidun. Žydrai šviesios sienos nuteikia kažkaip nekaltai ir mistiškai, o tautiniais raizininiais balais žadina kažkokį romantišią jausmą. Tyliai sienoje ryms smuikas liudija, kad čia ne kartą bus liūliavusi svejinčiosios melodijos. Siame skoningai įrengtame kambario galėtum susikaupti giliausiai kūrybinei minčiai, jei ne ligonis lovoje, dėl ko viduje iš karto pajunti minorinius tonus.

Sunkus ligonio priepuolis, pasireiškęs oro trūkumu ir dusinimu, ištreukė Ijolę iš jos minčių ir staiga atkviatė ją į pagalbą. Čia ji kaip gailostingoji sesutė eina savo pareigas. Ir štai jau devyni mėnesiai, kaip su didžiausia meile ir pasišvantimu ji tas pareigas eina.

-- Ačiū tau, Ijolė, -- šnabžda ligonio lūpos, po priepuolio dar t-
bovirpančios ir pamėlusios. -- Tau stotogos -- Aš nenoriu ilgiau ta-
vęs trukdyti -- Važiuok ir tu pasilsėti -- Onutė mane prižiūrės ir aš
būsiu laimingas. Ar jau apsisprendei, kur važiuoti?

-- Kostai, brangusis, ką tu kalbi -- sako ji ir jos akys sudrėks-
ta. -- Aš ne nomanau trauktis nuo tavęs. Aš noriu praleisti vasarą
prie tavęs.

Ir kaip ji galėtų nuo jo trauktis, kad jis, Kostas Volykis, mo-
kyklos vedėjas sūnus, išgelbėjo jai net gyvybę. Tai buvo ta pirmąją
karo dieną. Ijolė prisimena kaip vakar, nors tai buvo prieš metus,
tą šiltą, saulėtą vasaros sekmadionį, kada įvyko toks gyvenimo lūžis.
Juodu buvo išėję už miestelio pasivaikščioti gražiuoju paežerės tekū.
Staiga prieš juos atsirado trys patruliuojantieji raiteliai ir įterė
šnipinėjimu.

-- Rankas sukštyt! -- sušukta jiems pirmojo, arčiausiai priėjusio.

Ijolė buvo bandžiusi ką nors paaiškinti, bet Kostas suprato pa-
dėtis rimtuma ir, vos spėjęs sušukti "Taku į pelkes!" Ijolė, žaibo
greitumu, bėgomis ėmė nešti liumposinčių pelkių tekū. Staiga pa-
sigirdo trys šūviai, kurių buvo išvongta Kosto orientacijos ir paty-
rimo dėka. Jis pats savimi dengė Ijolę, nepaisydamas pavojaus savo
gyvybei ir vien tožiūrėdamas, kad ji išliktų gyva. Už šimto metrų
arklys, nešlimpdamas, jau nubagelėjo pabėgti ir raitelis turėjo at-
sisakyti savo plono raitas pavoti dingstančiuosius pelkių tekū.

-- Kostai!

-- Ijolė!

Iš baimės, nuovargio ir laimės Ijolė, netekusią jėgų, įnešė į
ūkininko trobą. Čia, už ežero, buvo saugi, pagaliau buvo galime jau
slėptis. Ijolė, atsipeikėjusią, čia apėmė toks spazminis juoko prie-
puolis dėl plėvėsuojančio balto Kosto pėlto, kuriuo vargšas dengė
Ijolę, kad tik, nors ir taip, apsengotų ją nuo pavojaus gyvybei, kad
ji staiga pajuto sunkų spaudimą krūtims, kuris ją štai ir lig šiol
kartais apnyksta. O jame, po trijų mėnesių po šių įvykių, tų šiurpių
pergyvenimų pasėkoj, pasireiškė tie įgimtąji bronchitiniai priepuo-
liai, kurie ji jau devyneriems mėnesiams paguldė į lovą.

Po to sekmadienio įvykio pats dangus palaikino jų širdžių ugnį.
Dabar jis jai buvo dar artimesnis, negu tą dieną, kai prieš trejis
metus jinei išleido ją į muzikos mokyklą ir šelpė ją visą laiką, kad
jis savo tikslą pasiektų.

3.

Neišvažiavusi dar nė į tėviškę, kur buvo dienai kitai ketinusi
nuvykti, Ijolė gavo inspektorius pranešimą, kuriuo buvo skiriama
vykti į mokytojų kursus Palangoje ištiesom koturion savaitėm. Norint

nenorint reikėjo palikti Kostą jo sesutės Onutės priežiūrai ir glo-
bai. Vargšė mergaitė, artimiausia Ijolės draugė, pati buvo septyneris
metus išgulėjusi su ta pačia liga, kaip ir Kosta, ir staiga, lyg per
stebuklą, išgijusi. Jos atvejis davė vilties tiek Kostui, tiek Ijo-
lei.

Palanga Ijolę viliojo. Ten tyro pajūrio ir smalingų pušelių oru
ji tikėjosi pasitaisyti, atgausianti jėgas. Bet ji negalėjo ti-
kėtis to, ko kiti tikisi: laisvai, nuotykingai praleisti dienas, gal-
net laimingai ar nelaimingai įsimylėti. Pagaliau jai to ir nereikėjo.
Ji gyveno aiškiai nustatyta meile ir viltimi. Tos dorybės turėjo kas-
dien dunksenti į jos širdį ir priminti jai, kad ji - vienuolė. Toji
mintis ją net guodė.

- Taip, - mąstė ji sau viena, - teisingai mane suprato vaikai. - Vai-
dilute aš būsiu per visas dienas Birutės tėviškėj, jos šventovėj.

Skendu jai buvo palikti Kosta, ta nelaiminga, o gal jau ir su su-
laužyta steitimi, veikina, kad ir sesers globoj. Nors su Onute jos bu-
vo nuoširdžiausios draugės, bet vis dėlto meilė yra pavydi.

- Tu man parveši jūros ošimą, amžiną jos nerimą, - kalbėjo Kos-
tas Ijolei taip jautriai ir švelniai, kad jos akyse pasirodė perlų
karolėlis.

- Bet aš ramiau ir saugiau klausyčiaus jūros ošimo, - atsako ji,
- jei tu būtum kartu su manim.

Ji lyg jauste nujautė savo moteriška siela likimą, kurs jos len-
kė motutės Baltijos prieglobstyj.

4.

Petras Skeberdis, Kirdžių mokyklos mokytojas, inspektorius b-
paskirtas taip pat į tuos pačius mokytojų kursus Palangoj. Trejis me-
tus išdirbęs šioj tolimiausio užkampio mokykloj, jis, aplamai imant,
maža tėturėjo santykių su aplinkiniu pasauliu. Per ištisas dienas,
išskyrus pamokų metą, paskendęs knygose, jis ir visuomeniniame vei-
kime, palyginti, ne kiek tedarvavo. Pastarųjų metų krašto padėtis
buvo tokia, kad tas veikimas savaime buvo suvaržytas. Skeberdžiui
jau nebeteiko trankytis dviračiu blogiausiais užkampių keliais, orga-
nizuojant jaunimą į jam nepalankias organizacijas. Užtat uždara gy-
venimo buitis, paskendimas knygų pasauly, atitolino jauną vyrą, nuo
tikro, realaus gyvenimo ir atnešė ne vieną apsiuylimą.

Per savaitę laiko Skeberdis spėjo susidomėti Budriūnaitė, ir, iš-
dykėliui Amūrai tarpininkaujant, duoti vietos jai ten, kur pirma vien
knygos viešpatavo. Uždarumas yra ypatinga, magiška savybė: jis kupi-
nas paslėptų ir vilioja į save net didžiausius užsispyrėlius.

- Sakyk, ką manai apie Budriūnaitę, - klausė jis savo kambario
kolėgą Joną Pumputį, dailiojo pasaulio erity ganėtinai apsitrynusį
vyrą. - Tokia paslaptinė, uždara, ar tik ne vienuolė.

- Apsivylusi meilėj, gali būt tikras, - stengėsi įteigti Pumputis,
- bet tokia geriausiai supranta vyrus. Man nepatinka, bet pats gali
išbandyti savo laimę.

Kadangi Pumputis lankė seminariją kartu su Budriūnaitė, tad ge-
rai ją pažino, bet stebėjosi jos pasikeitimu, netrukus iš kažkur su-
žinojęs ir to priežastį. Jis pasistengė Skeberdį suvesti į ertimėnę
pažintį su Ijole.

Mergaitės uždarumui kitąsyk mažiau pavojingas audringas vyro štur-
mavimas, kaip ramus skverbimasis į jos širdį. Skeberdis, būdamas jau-
trios sielos, bandė poeziją. Iš kelių Ijolei dedikuotų eilėraščių ji
suprato jo širdį nemeluotai plakant jai. Ji patyrė jo vienišą ir liūd-
ną buitį ir jai pasidarė jo nemežiau gaile, kaip ir Kosta.

- Panele Ijole, aš žinau, kad tik tamsta gali būti mano kūrybos
drauge, - paraiškė kartą Skeberdis lygiai taip, kaip seniau Kostas ją

prašė būti jo gyvenimo drauge.

- Taip, aš suprantu, - sakė ji, - kad jums reikalinga jus guodžianti širdis ir jus raminanti ranka. Bet, - liūdnai nubėgė ji, - je būti jums aš negalėsiu.

Tačiau širdies gilumoj ji neatsisakė jo, nes Petro buitis ir kūryba ją dar labiau intriguavo, nei Kosto likimas.

Ji pažuto savo sieloj pareigą ir reikalą padėti vienam ir kitam.

- Bet, ak, - skundėsi ji sau viena, - kaip gi turiu padalyti savo širdį, kad jos užtektų vienam ir netrūktų kitam? Dieve, perodvyk man kelias, kuriuo turėčiau eiti.

Ijolė grįžo iš Palangos su sužeista širdim. Ji galėjo Kostui prisiekti, kad ji ištikima, bet kas iš to - širdis visvien nerami. O Petro laiškei, kupini meilės poezijos, jau ją sveigintė sveigino. Pradžioj ji atsėkydavo trumpai, net šaltokei, bet paskum nusimantė rožytę, pagaliau tarpais ir visiškai išliedavo jam savo širdies paslaptis. Kostas matė jos pakitimą, bet kaipgi jis sužinojo jos širdies paslaptis, kai kartą jai pasakė:

- Bet tu, Ijole, jau nebe tu. Aš žinau...

5.

Tik mirtis ir šaltas kanas gali išspręsti daug neišsprendžiamų gyvenimo klausimų. Meilė yra gelinga ir žiauri ir žudo taip pat, kaip ir karas.

Buvo itin šalta sausio vidurio diena, kai ant Kosto Velykio kaimo artimieji bėrė sušalusius grumstus, kurie kėlė savotišką, vykšnių šurpą kaimuose. Ijolės greidus-kūkčiojimas parkritimes prie kapo dar bėrė dar širdį verianti įspūdi. Ar ji jam kuo nusikalto, kad jos širdis nepasiteisino ir jo gyvybę neišlaikė?

Po Kosto mirties Petro laiškei Ijolei suratėjo ir tebuvo daugiau vėsaus, filosofinio pobūdžio. Kai ji jam parašė, kad nuo dabar gyvenanti nebe šio pasaulio rūpesčiais ir vargais, bet tik tam vienam, kuriam kalta gyvybe ir mirtim, jis suprato jos mintį. -

Buvo viena tų vaikišai saulėtų balandžio mėnesio dienų, kai jis, patekęs į Ijolės miestelį, nutarė užsukti pas ją atsiimti savo laišku. Liūdnas ir susimąstęs šio jis senų ažuolų slėje.

- Gal būt, - samprotauvo jis eidamas, - dabar aš iš tiesų turėčiau pareigos ją guosti, bet kas gali užtikrinti, ar ne daugiau paguodos ji randa po tyliuoju kedru, kaip anksčiau pati rašė.

Jis nebedrįso atsiimti savo laišku, bet jo ankstyvaisis sapnavimas buvo parentas paskutiniųjų Ijolės žodžių, kuriuos jis iš jos išgirdo:

- Nuo dabar aš gyvensiu tik jam vienam...

R.M.Rilke

RIMTĄ VALANDĄ

Kas dabar kur nors verkia pasauly,
Vienas verkia pasauly,
Verkia dėl manęs.

Kas dabar kur nors juokias pasauly,
Vienas juokias pasauly,
Juokias iš manęs.

Kas dabar kur nors miršta pasauly,
Vienas miršta pasauly,
Miršta dėl manęs.

Vertė ATYRUOLIS

LAIKINAI...

Č. Čykas

Jurgis Jurginis rengėsi palikti tėvų namus. Dėjosi įvairiausių smulkmenų į savo lagaminėlį, vis pagelvodamas, kiekui laiko to užtektų ir ar labai tai bus reikalinga. Jeigu be ko iš bėdos būtų galima pasiekti, jis padėdavo tą daiktą į šalį, sakydamas:

- Jei liks vietos!..

Be abejo, vietos neliko ir Jurgis, ranka numojęs į daugelį dalykų, sušuko:

- Kam visa tai!? Juk laikinai tik išvažiuoju! Po savaitės, kitos, ilgiausiai po mėnesio, grįšiu juk!..

- Laikiniai, vaikeliai, laikiniai, - dūsavo žila motina. - Laikiniai, kaipgi, kitaip aš nė nuleisčiau tavęs... - Apsikebinusi vienturti sūnų, ji verkė skausmo ašaromis.

- Kad ir laikiniai, bet sunku skirtis ir gana, - pro ašaras kalbėjo ji.

- Žinoma, kad laikiniai, - pranašiška prabilo senas tėvas, sėdėdamas į ratus pavėžėti sūnus į stotį.

- Juk keturiasdešimtais metais atėjo rusai, bet laikinai; atėjo paskui vokiečiai. Aš sakiau - laikiniai... Išeis. Išėjo. Dar atėjo ne vėl rusai, bet irgi laikiniai. Aš iš anksto sakau - laikiniai. Matysit... Juk karas tęsiasi irgi laikinai. Kai prasidėjo pirmasis karas, aš visam kaimui tada paskelbiau - laikiniai, praeis... Taip ir buvo - jis pasibaigė. Šitas karas irgi laikinas... Laikinas, pamatysit, jie baigsis...

Ilgai dar filosofavo tėvas, leisdamas tirštus tabako dūmus pro abu ūsus. Patenkintas jis žiūrėjo į sūnų, nes jam atrodė, kad jis daug daugiau žino ir išmano už jį, nors sūnus buvo ankstesnį mokslą išėjęs.

Matyti, ir tabakas laikinai degė jo pyptėje, nes, kai joks dūmas nubaruko iš panosės, jis nutilo ir pradėjo kimšti naują tabako dozą. Kadangi Jurgis ir patė tarėsi laikinai išvykstantai tėvo žodžiais, išvedėjimui jame tik labiau sutvirtino tą viltį, kad laikinai kinuma.

- Ko skubėti, - svarstė Jurgis, važiuodamas traukiniu kepeno linkui. - Reikia dar palaukti, apsistoti kur laikinai.

Ir apsistojo Jurgis Jurginis pasienyje pas pažįstamus, bet tik, žinoma, laikinai. Kada reikėjo jam pereiti sieną, pasigavo jis stiklinio dokumento. Nuėjo pas valdininką ir išdėstė reikalą. Valdininkas, duodamas kažkokį popiergėlį, kuriame buvo įrašyta koki žodžiai, tarė:

- Laikiniai užteks!

Grįžtant nuo šio valdininko, jį sulaukė kitas valdininkas ir, patikrinęs dokumentus, pristatė karvių vargti į Rytprūsiją. Sakydamas:

- Pavaryk karves laikinai!

Su raguočių banda Jurgis perėjo sieną ir atsikūrė viename nedideliame ir, palyginti, nepavojingame miestelyje. Čia perėmė iš jo bandą kitas pareigūnas, o jį, Jurgį, peėmė globoti vėl vienas uniformuotas valdininkas, kuris, duodamas jam kastuvą į rankas, tarė:

- Menusimink, laikinai!

Jurgis buvo gūdras. Neilgai kasęs apkasas, jis atsikūrė viename dideliame mieste. Čia vėl menkutė nelaimė. Laikiniai sulaukė jį stotyje vienas civiliai dėvis pilietis ir perdavė jį uniformuotam piliečiui. Uniformuotasis uždarė jį laikinai į vientakę. Išbuvęs čia tris dienas ir apsverstęs savo padėtį, nutarė bėgti gilvyn. Pasprukęs į vieną miestelį, nutarė laikinai apsistoti ir pailsėti. Gavo viešbutyje laikinai kambarį trim dienom ir maitinimo skyriuje laikiną maisto

kortelę trim dienas. Kadangi Jurgis sugalvojo apvažinėti visą Reichą, tai nutarė ir pasą išsireikalauti, nes su lietuviškuoju netoli nukeliausi. Policijos valdininkas, pavertęs lietuvišką pasą, tarė:

- Laikinei užteks ir šito!

Jurgis nenurimo. Po ilgų ginčų ir derybų, išdavė Jurgiui Jurginiui užsieniečio pasą, bet tik laikiną, Jurgio pilietybę, irgi, kaip juokams, buvo įrašyta šitaip - "Laikinei nemustetyta".

Taip Jurgis Jurginis, apsirūpinęs laikinu pasu ir, kadangi jau baigėsi laikinas apsištojimas laikiname viešbuty, išvyko į kitą vietą, bet irgi laikinei. Naujoje vietoje išsiėmė jis naujas maisto kortelės, bet taip pat laikinas. Apsistėjo pas vieną pažįstamą ir nutarė parašyti kelerą laiškų draugams, kurių jis turėjo Reichė dar iš ankstyvesnių laikų. Kiekviena laiškas turėjo maždaug tokią pradžią:

- "Laikinei apsištojau X mieste. Gavau laikinei kamputį pas vieną prietolį, kuris taip pat čia yra tik laikinei apsigyvenęs. Todėl duodu Tau tik laikiną adresą. Bet būtų geriau, kad man laikinei rašytum į "Lit. Verband", arba laikinei visai nurašytum. Buvau Arbeitssamte. Turbūt gausiu laikino darbo. Ir kambarį žadėjo parūpinti, bet tik laikinei..." ir t.t.

Žodžiu, Jurgiui Jurginiui visas gyvenimas ėjo laikinu būdu. Su tuo laikinumu jis buvo jau ir apsipratęs.

- Turbūt taip ir reikia - mąstė Jurgis, - Juk niekas neginčys, kad viskas čia eina laikinei. Laikinumas virto tam tikra paguoda, nes tokio gyvenimo neparneštum, jei tai nebūtų "laikinei".

Taip Jurgis, iš tikrųjų, gyveno laikiną gyvenimą. Jis važinėjo iš miesto į miestą, kėlėsi iš viešbučio į viešbutį, kas trys dienos kėlė maisto kortelės, gavo pakelsti kolis kertus darbovietai ir t.t. Na, bet nenustebu - viskas juk laikinei buvo!

Viename miestelyje Jurgiui laikinei apsištojus ilgą laiką, vos neatsitiko kažkas baisaus su tuo "laikinei". Buvo taip. Vietos lietuviui susirūpino turėti savo dvasininką, kad ir laikinei. Jurgis tam irgi dėjo pastangų.

Juk nežinau nei dienos nei valandos, kad ir laikinos... - samprotavo jis, o savo kunigas turėti na pro šalį.

Pagalčiau atvyko į miestelį ir kunigas. Susirinko žmonės į pirmąsias pamaldas. Ir, sekau jau es, nuo likimo nepabėgsi nors ir laikino. Toks jau likimas, gėričiausiai, žinoma, laikinas, persokiojo ir mūsų Jurgį. Štai kad ir toso pirmosio pamaldos. Kunigas savo pirmąjį pamokslą pradėjo maždaug tokiais žodžiais; - "Žmogaus gyvenimas žemėje yra laikinas..."

- Pažėlimas!... - vos nosusikeikė bažnyčioj Jurgis Jurginis ir visos jo kūnas nuėjo pagaugais. Jei jam kas būtų gera ležda užrėžęs per galvą, jam būtų buvę longvieu, negu tokio pamokslininko žodžiai išgirsti. Šie žodžiai sugriovė visą Jurgio Jurginio laikinumo teoriją.

- Kas nors yra negorai, - svarstė Jurgis. - Kur nors yra klaida. Arba visiškai nėra jokio laikinumo, o tik žmonės, norėdami rasti savo dvasiniams pergyvenimams ir ateities viltims pateisinti ramsti, išgalvojo laikinumą, kuriuo ir grindžia savo dienas, pilnas vilčių ir tikėjimo; arba viskas yra laikine, išskyrus tik Dievo karalystę, kaip tai aiškino pamokslininkas.

Jurginis nebuvo iš paskutiniųjų, kad norasty šiai laikinumo problemai atsakymo. Tačiau čia piršosi tokia baisi išvada, kad Jurgiui iš tikrųjų pradėjo galva suktis. Tik viena mintis - "o jeigu jis ne laikinei išvyko iš tėvynės" - jį pribalgė ir Jurgis staiga puolė ant kelių ir pradėjo pinti poterius, kuriuos tik pats Dievas galėjo atrinkti ir intenciją nustatyti.

Bepotariaudamas Jurginis truputį atvėso ir, šalta pagelvojęs, su prato, kad tėvo filosofija, kurią jis dėstė ir stoti jį vėždamas, yra goriausia ir priimtinausia. Jis dabar labai aiškiai prisiminė tėvo žodžius, kurių paskutiniuoju Jurgiui atrodė esą visų išmintingiausi: "Kai prasidėjo pirmasis karas, es sakiau, kad praeis ir praėjo, nes laikinas jis buvo. Tu išvyksti irgi laikinei. Taip jau Dievo surėdyta, kad kiekviena daiktas turi grįžti ten, iš kur jis yra išėjęs"... Ir Jurgiui atrodė, kad šis tėvo filosofija yra peti gudriausia.

KAS BUS TOLIAU?

J. Surgaila

Karės Europoje pasibaigė. Kas bus toliau? – štai klausimas, kuris nuolat dilgina mūsų protus ir jaudina širdis. Mes dažnai su tema kutojame, daug galvojame, net sapnuojame. Noras žinoti ateitį žmonėse visados yra labai stiprus. Menuostabu tad, kad atsiranda net įvairių ateities spėjimų, kurie kartais šį tą ir teisingo pasako. Nors ateities niekas nesužinos, bet numatyti ją gali kiekvienas, kurs moka bent išvelgti įvykių priežastis ir sugeba daryti išvadas.

Turėdami aplinkybes, kurios veikia viešąjį gyvenimą, ir žinodami, kaip prasitvėję panašiose aplinkybėse yra atsitikę, galime numatyti, kas ateityje gali įvykti. Svarstydami ateitį, turime numatyti įvairias galimybes, o iš kokio nors eilinio įvykio nedaryti toli siekiančių išvadų, nes tiek karo dalykuose, tiek politikoje pasitaiko labai daug reiškinių, kurie, kaip vėliau pasirodo, prieštarauja faktinei padėčiai. Tad dažnai įsikalbėti, kad bus taip, o ne kitaip – nėra jokios prasmės.

Lietuvių tauta, po Didžiojo Karo atkūrusi savo nepriklausomą valstybę, įprato gyventi laisvai ir savarankiškai. Energingu darbu buvo pasiekta žymių laimėjimų. Tad ir dabar kaip troškę tebetrokštame laisvo ir nepriklausomo gyvenimo ir tikros demokratijos. Tada apsprendžiam mūsų laikymąsi ir nusistatymą dėl ateities.

Turėdami šį tikslą prieš akis, pažvelkime į dabartinę padėtį ir prisiminkime paskutiniuosius pasaulio įvykius. Visas dabartinis pasaulio vyksmas būdingas padėties **p e r e i n a m u m u**. Mes pergyvenome karą su Vokietija pabaigą, artinamės prie Japonijos nugalėjimo, laukiame taikos konferencijos ir t.t. Daugelio kraštų dabartinės vyriausybės yra laikinės arba pereinamosios. Šis pereinamasis laikotarpis gali užtrukti dar kurį laiką, tačiau būsimas pasaulio veidas, atrodo, pradės ryškėti netolimoje ateityje.

Kai prieš Vokietiją vedamas sąjungininkų karas artėjo į galą, gėlis buvusių neutralių kraštų vienas po kito skubėjo paskelbti Vokietijai karą, kad tuo būdu galėtų dalyvauti San Francisko konferencijoje. Artėjant šių metų pavasariui, prasidėjo Vokietijos smukimas. Paskutiniu metu, ypač Vakaruose, buvo palaužtas vokiečių pasipriešinimas ir anglių-amerikiečių daliniai smarkiu tempu žygiavo per Vokietiją. Himmleris per Tarpt. Raud. Kryžių JAV ir Angliją /bet ne iš karto Tar. Sąjunga/ paprašė taikos. Tačiau alijantai siekė visuotinės kapituliacijos ir karas vyko toliau. Tik visiškai subyrėjus Vokietijos Vakarų gynybai, gegužės mėn. 7 d. 2,41 val. Reims buvo pasirašyta kapituliacija. Kapituliacinę vyriausybę vadovavo adm. Dönitz, kuris po tariamos Hitlerio mirties /gegužės 1 d./ ėjo vyriausybės galvos pareigas. Po kapituliacijos Dönitz buvo panaudotas tik kariuomenės likvidacijai, vėliau jis pats, visa jo vyriausybė ir vyriausioji kariuomenės vadovybė buvo peinti į nelaisvę. Vokietijos valdžią į savo rankas pasiėmė okupacinės kariuomenės. Karo vadai – Eisenhower, Montgomery, Zukovas ir prancūzų kar. atstovas – sudarė Kontrolės Komisiją, kurios pirmasis posėdis įvyko birželio 3 d. Berlyne. Ji nusistatė tarp okupacinių kariuomenių ribas. Besibaigiant ir pasibaigus Europos karui, sąjungininkų santykiai buvo kiek pablogėję. Ypač susikirsta lenkų klausimu, vėliau Triesto ir Austrijos vyriausybės sudarymo, pasikarščiujama Levantės reikalais, užkliūta Vokietijos administracijos problemoje. Kai kurie tų klausimų iki šiol tebėra neišspręsti, tačiau paskutiniu metu pasiekta padėties atslūgimo ir reiki-

kiama daug vilčių, kad pačios sunkiausios problemos pavyksiančios sutvarkyti taikiu būdu.

Dar šio karo pradžioje anglai-amerikiečiai paskelbė vadinamąjį Atlanto deklaraciją. Šios deklaracijos principai mums artimi. San Francisko konferencijoje tuos principus priėmė visos sąjunginės tautos. Dabar tenka laukti jų įgyvendinimo. Alijantai yra pasiryžę viena karta galutinai susitvarkyti su karų kėlėjais. Jie griežtai ejo iki karo baigos prieš Vokietiją, nepriima Japonijos siūlomos taikos, nepasileidžia principiniuose klausimuose. Tenka laukti, kad Atlanto deklaracija bus visiškai įgyvendinta ir ateityje ir kad ji bus toliau gyvenimo sąlyga.

Iki tol gal dar ne vienam ir iš mūsų teks perleisti neramų vargą. Gali ir visai mūsų bendruomenei tekti daugiau ar mažiau sunkių pavyventi. Šio laikotarpio politinį gyvenimą galima palyginti su kokuo lošimu, kur kiekvienas partneris stengiasi lošti savo kozyriais. Dažnai lošimą veda kuris nors vienas, bet staiga entuziasiška išlaidų naštą kozyrius ir pirmasis partneris, turėdamas net gana gerus kozyrius, gali pralošti. Dabarties pasaulio politikos lošėjai renkasi prie lošėjų stalų. Jie lošia San Franciske, Londone, Vašingtone, Maskvoje, Berlyne, Paryžiuje ir kitur. Paskutiniai labai svarbūs lošėjai, kurie reikia paryti, turės ir ateičiai svarbios reikšmės, yra šie:

San Francisko vykstančioje konferencijoje, kuriame kalbėjosi argumentams, buvo griežtai net vadinamos notų kalbos. Taip pavyzdžiui, ilgai ir karštai buvo ginčytasi veto klausimu, kurį išleido Tar. Sąjunga. Daug dėl to buvo kalbėta, įrocinėta, tartasi, net kotos išsamištinėms, kad net vos nenutrūko lošimas. Tar. Sąjunga reikėjo teisės rankšiemiam lošikui pasakyti veto, atsele, padrausta dalyvauti lošime. Kiti gi keturi stambiaji lošėjai - JAV, Didž. Britanija, Kinija ir Prancūzija - sako, kad nėra reikalo tam mažajam dalyvauti lošime, nes jis vistiek neturįs kozyrio /jėgos/. Po ilgų ir sunkių derybų partneriai sutarė, kad veto kozyriu pasinaudoti gali kiekvienas stambiais lošėjas, litims keturiems lošėjams pritariant. San Franciske dar kita ko sutarta įsteigti tarptautinę saugumo organizaciją ir visos tautos, kurie bendrytų užpulti savo kaimynus, griežčiausiai būdą sąstinginti. Politinis lošimas San Franciske dar vyksias iki rugpjūčio 20 d.

Kitas svarbus lošimas vyksta Londone ir visoje Anglijoje. Šis oficialiai prasidėjo gegužės 23 dieną su Churchillio socialinės vadybos atsistatydinimu. Pasibaigus karui su Vokietija, Anglijoje išliko reikalias išsiaiškinti tolimesnių santykių su Tar. Sąjunga pobūdį /arba ma ir daugiau problemų/. Todėl tie, kuriems rūpi ir toliau palaikyti draugystę, iš vyriausybės išstojo, pareikšdami, kad jie negali būti draugystės drumstimo. Prasidėjo tikras azartinis rinkimų lošimas. Anglijoje yra buvęs prieš dešimtį metų. Rinkimai vyksias rugpjūčio o liepos mėn. gale jau paaiškėsia galutiniai dūmavys. Šis lošimas visai pasaulio ateičiai.

Triesto lošimas iš dalies baigtas. Tito ši uždavinys ir nuostata bei sritį sutiko perleisti alijantų vado marš. Alexandro Vinča, tačiau nuo savo pretanzijų neatsisakė. Jo užsienių reikalų ministeris po susitarimo note prenešė anglų ir amerikiečių vyriausybėms, kad Julijos Venecijos sutartis Triesto klausimo neišsprendžianti. Jie tikisi, kad taikos konferencijoje bus atsižvelgta į teisėtus Jugoslavijos reikalavimus.

Lenkų klausimas tebėra neišspręstas. Paskutiniu metu naujų argumentų neiškilo. Aišku, tik dėl to, kad dėl lenkų buvo daug kalbėtasi Maskvoje specialaus prez. Trumano pasiuntinio Hopkins su Stalinu. Lenkų reikalias labai nelankstus ir sunku tikėtis, kad artimiausiu laiku ji pavyktų išspręsti abi puses patenkinančiu būdu.

Atsižvelgiant į šią padėtį, nei nepagrįstas optimizmas, nei apatiškas pesimizmas mūsų tarpe nėra pateisinami. Tiksliai reali viltis - mūsų tikriausias kelias į laisvą, nepriklausomą ir demokratišką tėvynę.

St. Kairys

Pirmieji lietuviai-Kemptene /Alg./ pasirodė 1944 metų liepos mėn. gale. Spalių mėn. 22 d. iš Vienos atvykęs kun. Gureckas laikė pirmąsias lietuviškas pamaldas St. Lauryno /Lorenz/ bažnyčioje. Čia pirmą kartą Kemptene nuskambėjo Lietuvos Himnas. Spalių mėn. gale lietuvių skaičius Kemptene jau siekė kelių šimtų. Lapkričio mėn. 19 d. lietuviškos pamaldos Sielų kopl. /Seelenkapelle/. Pamaldas laikė kun. F. Jokūbauskis, tvarkęs tuo metu lietuvių dvasios reikalus. Po pamaldų toje pat bažnyčioje buvo sudarytas pirmasis lietuvių komitetas, į kurį įėjo prof. St. Kolupaila, agr. J. Špokevičius ir Dr. P. Kalveitytė-Kervelienė. Lapkričio mėn. 26 d. kun. A. Riškus perėmė lietuvių dvasios reikalų tvarkymą. Mūsų pamaldos Sielų kopl. - vienintelė lietuvių dvasinio bendravimo vieta. Pamaldose nuo pat pirmųjų dienų vargonavo A. Mateika.

Gruodžio mėn. 24 d. komiteto iniciatyva moksleivių bendrabutyje buvo suruoštos bendros Kūčios. Dalyvavo per 200 Kempteno ir apylinkių lietuvių. Kūčių metu buvo pasirašytas aktas kaip mūsų dvasinės vienybės ir pasiryžimo etiščiai simbolis.

Gruodžio mėn. 25 d. prancūzų dərbininkų klube įvyko pirmasis saviveiklos koncertas. Programoje prof. S. Kolupaila demonstravo spalvotų Lietuvos vaizdų, smūkevo St. Kairys, fortepijonu pritariant Vyt. Meškelei, solo dainavo A. Mateika, St. Budraitis ir Razgaitis, deklamavo D. Špokevičiūtė ir J. Gudelis. Savo kūrybos skaitė A. Šešplaukis-Tyrnolis ir A. Kairys. Jūmoro ir aktualijų laikraštį paruošė ir skaitė St. Kairys. Programos proterpiuose buvo dainuojamos bendros dainos.

1945 met. sausio mėn. buvo gautas Peuscherio kavinėje /buv. Mussolinistr./ dipl. ekon. A. Beresnevičius rūpesčiu lietuviams atskiras kambarys. Sausio mėn. gale atvyko daug naujų lietuvių, kurių skaičius pasiekė 1000. Šis skaičius betgi sumažėjo, nes naujai atvykę pasklido apylinkėse arba išvyko toliau į Vakarais.

Vasario mėn. 3 d. atvyko A. Mikulskio vadovaujamas čiuurlioniškių taut. dainos ir šokių ansamblis. Giedėjo lietuviškose pamaldose, suteikdamas joms melones meniško atspalvio.

Vasario mėn. 18 d. buvo iškilmingai švęsta Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo šventė. Po iškilmingų pamaldų Sielų kopl. buvo A. Mikulskio ansamblio koncertas Miesto Teatre. Koncertan eteilančė didelė skaičius vietos ir apylinkių lietuvių. Svečiais buvo taip pat nemažes skaičius vokiečių. Koncertas po trumpo komiteto pirmininko prof. S. Kolupailos atidaromojo žodžio buvo pradėtas Tautos Himnu. Toliau programoje dainavo Radzevičiūtė, Kauno Didž. Teatro Operos solistė, ir Saluška. Forteapijonu pritarė Kauno Didž. Teatro koncertmeisteris St. Kalveitis. Deklamavo Vilniaus Teatro Dramos artistai H. Kačinskas ir D. Kubertavičiūtė. Smuiku grojo St. Kairys, fortepijonu pritariant Alg. Simkui. Svarbiausiais programos punktais buvo A. Mikulskio vedamas ansamblio vyrų ir mišraus choro dainos ir tautiniai šokiai, vedami M. Baronaitės. Visas koncertas praėjo labai pakilioje nuotaikoje ir turėjo nepaprastą pagimsekimą, ypač svečių tarpe. Tuoju po koncerto įvyko Lietuvių Sąjungos steigiamasis susirinkimas. Išrinkta valdyba, į kurią įėjo: prof. St. Kolupaila, kun. A. Riškus, kun. F. Jokūbauskis, pulk. A. Gausas ir dipl. ekon. A. Beresnevičius.

Kovo mėn. 6 d. išvyko Kemptene su pasisekimu dirbęs ir visuomenės pamiltas A. Mikulskio vadovaujamas čiuurlioniškių ansamblis.

Balandžio mėn. pradžioje komitetas gavo patalpą, tačiau labai prastą, buvusioj daržovių krentuvėje, Bodmano gatvėj.

Balandžio mėn. 27 d. amerikiečiai išėngė į Kempteną.

Gegužės mėn. 1d. Lietuvių Sąjungos Komitetas išsikūrė naujose patalpose Salzstr. 12. Gegužės mėn. 11 d. lietuviams buvo paskirtas bendrabutis Salzstr. 17. /Realinėje Mokykloje/. Bendrabučio vedėju paskiestas pulk. J. Adrius.

Gegužės mėn. 14 d. bendrabutyje įvyko lietuvių visuomenės susirinkimas. Politinei padėčiai pasikeitus, nustojo gyvėvoti Lietuvių Sąjunga. Buvo išrinktas naujas Komitetas, kurį sudarė: Dr. J. Kaškelis - pirm.,

prof. J. Paltarokas - vicepirm., dipl. teis. 4. Jakševičius - I sekretorius, dipl. ekon. A. Beresnevičius - II sekretorius, žurn. 4. Klimas - išdėstė, pulk. J. Andrius ir pulk. A. Čausas - nariai. Revizijos komisija: prof. J. Simoliūnas, dipl. inž. C. Tamašauskas ir S. Mockūnas.

Kultūriniam veikimui vadovauti sudarytas Kultūr. veikimo skyrius. Vadovu paskiriamas dipl. chem. vaist. St. Kairys, pavad. dipl. inž. J. Baloba. Gegužės mėn. 25 d. įvyko oficialus lietuvių bendrabučio atidarymas. Svečiais dalyvavo 4 amerikiečių komendantūros kariai, jų tarpe bendrabučio rūmų komendantas leit. Heins. Programos oficialioje dalyje dalyvavo Komiteto pirmininkas Dr. J. Kaškelis, bendrabučio vedėjas pulk. J. Andrius ir leit. Heins. Moninėje dalyje deklamavo J. Gudelis, skordeoną grojo J. Statkevičius, 2 šokių pašoko baleto trio: Kauno Didž. Teatro balstmeisteris S. Maziliauskas, to pat teatro baleto artistės K. Knitaitis ir Z. Kalnin /latvė/. Programos proterpiuose buvo dainuojamos bendros dainos.

Bendrabutį atidarius, kultūrinio veikimo skyrius pradėjo savo veiklą. Skyriaus veikimas apima šias sritis: švietimą ir auklėjimą, meno ir literatūros saviveiklą, spaudą ir sportą. Švietimo srityje įsteigtas vaikų darželis, ved. A. Balinskaitė, įsteigta 6 skyrių pradžios mokykla su 40 mok. ir 11 mokytojų, vedėjas V. Daukantas.

Suorganizuota visą dieną paskaitų. Prof. S. Kolupaila skaitė 6 paskaitas svetimų kraštų pažinimo tema ir 4 paskaitas mokslo populiarizacijos temomis. Numatyti paskaitų ciklai pasaulėžiūros, socialiniais, sveikatos bei auklėjimo ir šeimoms klausimais. Suorganizuoti anglų ir prancūzų kalbų kursai, paromti savitarpės pagalbos sistema. Anglų kalbos 20-tyje ratolių mokosi 330 asmenų, prancūzų kalbos - 8-se ratoliuose apie 100. Anglų kalbos studijoms vadovauja Lipp /estė/, prancūzų kalbos studijoms - dipl. romanistė A. Masiokienė-Kolupailaitė.

Muzikos, dainų ir literatūros saviveikloje įsteigtas vyrų choras. Choro vadovs A. Mataika. Choro seniūnas Baltėnas.

Literatūrinio saviveiklei judinti įsteigtas literatų-žurnalistų būrelis. Būrelio valdyba: C. Surdokas, A. Šešplaukis-Tyruolis, 4. Klimas.

Spaudos srityje išleista savaitinė laikraščio "Alguvos Baras" 3 numeriai. Redaktorių C. Surdokas, redakt. komisijoj: A. Šešplaukis-Tyruolis, St. Kairys, A. Kairys ir St. Makarevičius. Kiekviena diena bendrabutyje ryto išleidžiama "Alguvos Baro" paskutinių naujienų biuletenis.

Tautinių šokių grupei vadovauja A. Rieubionė.

Sporto srityje įsteigtas sporto būrelis, pasivadinęs "Šarūno" vardu. Kol kas kultivuoja 4 šakas: krepšinio, tinklinio, plaukimo ir šachmatų.

Birželio mėn. 7 d. įvyko trijų komandų krepšinio turnyras. Laimėjo "Porkūniškos" popkrotukas. Presidėjo šachmatų turnyras, kuriame dalyvavo 23 asmenys. Sporto būreliui vadovauja valdyba iš inž. J. Rieubos, S. Linkevičiaus ir inž. S. Federavičiaus.

Kultūrinio pobūvio srityje pažymėtini 3 įvykiai: birželio 1 d. Danguų Zengimo /Himmelfahrts/ šventėje įvyko

1/ Religinio susikaupimo valanda. Muzikalinėje dalyje buvo Bach, Händel, Mozart, Schubert, Stradella ir Neujelio kūriniai. Vargonais grojo Fr. Lohndorfer /svečias/, smuiku St. Kairys, giedojo A. Poškys ir St. Badraitis, be to, vyrų kvartetas: A. Poškys, A. Sakalas, A. Mataika ir J. Motiejūnas. Po muzikalinės dalies buvo kun. Iganstygiaus konferencija ir trumpas pamaldos. Klausytojų buvo pilna šventė.

2/ Birželio mėn. 2 d. įvyko muzikos ir literatūros popietė. Programoje Kaunienė ir A. Kairys skaitė savo kūrybos, deklamavo Omilevičiūtė ir J. Gudelis. Fortepijonų skambino B. Šebriūnaitė. Toliau grojo trio: smuiku St. Kairys, fortepijonų Vyt. Moškola ir akordeonu J. Statkevičius. Programos proterpiuose - bendros liaudies dainos.

3/ Birželio mėn. 9 d. įvyko moninis pobūvis didžiosios salės atidarymo prog. dalyvaudant keliems astų ir latvių menininkams. Programoje dainavo vyrų choras ved. A. Mataikos, smuiku grojo St. Kairys, fortepijonų pritariant Alg. Simkui, melodeklamavo Omilevičiūtė, latv. dainas dainavo Petrovic /latvis/, liopojos Operos solistas, fortepijonų skambino Eia Kirspon /estė/, lietuvių kompozitorių kūrinius solė dainavo St. Dargelionė, fortepijonų pritariant Alg. Simkui, toliau grojo trio: smuiku St. Kairys, fortepijonų Alg. Simkus, akordeonu Vyt. Moškola. Moninę programą baigė taut. šokių grupė, ved. A. Rieubionė.

Koncertas atsilankė per 1000 lietuvių, astų ir latvių. Ateityje numatoma dar labiau sustiprinti kultūrinę veiklą.

